

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	3 ต.ค. 2553	20	7019	5

“คุ่มแจ๋ยอดเรือน”

บ้านโบราณเมืองลำพูน

เอก

ลักษณะอย่างหนึ่งของคนล้านนา นอกเหนือจากการดำรงชีวิตอันเรียบง่ายสบายแล้ว การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยก็ดูเหมือนมีความโดดเด่นไม่แพ้กัน ด้วยอาคารไม้ยกสูง ใต้ถุน

โล่งของบ้านล้านนาที่เอ่ง ทำให้ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานสถาปัตยกรรมชิ้นเยี่ยมที่มาจากภูมิปัญญาของคนโบราณ

ไม่ว่าจะเยื้องย่างไปทางไหน ก็สามารถพบเห็นบ้านเรือนโบราณล้านนา โดยเฉพาะชุมชนที่มีการตั้งบ้านแปงเรือนมาเมื่อราว 100 ปีก่อน เช่น ที่อำเภอฝายสะแกกึ่ง สันป่าตอง สันกำแพง จึงมักคุ้นตา กับบ้านไม้แบบล้านนา หรือที่เรียกว่า “เฮือนกาแล” ทว่าจะมีใครรู้ว่าชุมชนโบราณในจังหวัดลำพูนก็มีประวัติการก่อตั้งชุมชนที่มีความเก่าแก่พอๆ กับบางชุมชนในเชียงใหม่เหมือนกัน ดังนั้นเมื่อเราเดินทางเข้าเขตจังหวัดลำพูน จึงพบเห็นกลุ่มอาคารบ้านไม้แบบล้านนา แต่ไม่เหมือนกัน เสียทีเดียวกับบ้านทางเชียงใหม่

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 3 ต.ค. 2553	ปีที่ 20	ฉบับที่ 7019	หน้า 5
---	------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

บ้านไม้โบราณในจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่สร้างขึ้นมาจากการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างของท้องถิ่นกับตะวันตก ซึ่งเข้ามาทำการค้าขายกับคนล้านนาและได้ทั้งอิทธิพลไว้ในรูปแบบของอาคารบ้านเรือนไว้

ในรายงานการสำรวจบ้านโบราณลำพูนของ ผศ.วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อครั้งจัดทำโครงการ “บ้านสวย ลำพูนเมืองน่าอยู่” และโครงการ “ลำพูนเมืองน่าอยู่ เชิดชูคุณธรรม” พบว่า บ้านโบราณเมืองลำพูนมีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี สร้างประมาณปี พ.ศ.2460 ถึง พ.ศ.2507 ซึ่งถือว่าเป็น “เฮือนป่าเก่า” หรือบ้านโบราณ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเมืองหรือหมู่บ้าน เกาะกลุ่มเรียงตัวไปตามถนนระหว่างหมู่บ้าน การวางผังเรือนจะหันออกสู่ถนนและส่วนมากหันหน้าจั่วไปทางทิศเหนือ เรือนพื้นดินจะแบ่งลักษณะการใช้สอยที่มีเต็นบ้างมีขนาดเท่ากับเรือนนอนบ้าง มีขนาดยาวเท่ากับเรือนนอน หลังคามีทั้งแบบปั้นหยา จั่วแฝด และจั่วเดี่ยว โดยมากแล้วจะมีหลังคาคลุมบันไดหน้าบ้าน เรียกว่า หลังคาสตูป และมีเสารับหลังคาส่วนนี้ เสาลอยรับโครงสร้างหลังคาที่เรียกว่า เสาแหล่งหมา

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	3 ต.ค. 2553	20	7019	5

ลักษณะสภาพแวดล้อมของบ้านจะมี
ช่วง เป็นภาษาพื้นเมืองหมายถึงเนื้อที่ว่างหรือ
ลานเดินกว้าง เป็นพื้นที่เชื่อมเส้นทางสัญจร
หรือทางเดินเท้าเข้าสู่ตัวอาคารและกระจายไป
สู่ลานในบ้านข้างเคียง ต่อมอาบน้ำ หมายถึง
ห้องอาบน้ำสำหรับหญิงสาว ไม่มีหลังคาคลุม
ตั้งอยู่ท้ายบ้านใกล้กับบริเวณบ่อน้ำ บ่อน้ำมีที่
ตั้งอยู่บริเวณที่มีแหล่งน้ำในดินที่มีคุณภาพ
บริเวณรอบๆ บ่อน้ำจะปลูกต้นไม้ และสวน (เชิง)

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	3 ต.ค. 2553	20	7019	5

บ้านโต เจ้าของบ้านนิยมปลูกไม้ดอกและไม้ประดับ และมีภาชนะใส่น้ำล้างเท้า องค์กรประกอบ เดิน เป็น บริเวณห้องโถงกึ่งเปิดโล่ง ยกสูงระดับบ้าน ประมาณ ครึ่งเมตร เป็นบริเวณเอนกประสงค์ใช้กันฝาเติม ด้านเดียวหรือสองด้าน มีที่นั่งเล่นที่รับประทาน อาหาร ที่รับแขก เป็นต้น และร้านน้ำ บริเวณชาน โถงหน้าบ้านหรือชานใต้ชายคา ตรงของริมชาน บ้านโตด้านหนึ่งจะมีที่นั่งสำหรับวางหมอนน้ำดื่ม และ ทำหลังคาคลุมลักษณะคล้ายเรือนเล็กๆ เพื่อ ไม่ ให้แสงแดดส่องหมอนน้ำ เพื่อรักษาความเย็นของ น้ำดื่ม

บ้านโบราณของเมืองลำพูนในปัจจุบัน เหลืออยู่เพียงไม่กี่แห่ง อาคารส่วนใหญ่มีสภาพ ทรุดโทรมตามกาลเวลา ด้วยการเสื่อมสภาพของ วัสดุและภัยธรรมชาติ พายุ ลูกเห็บ น้ำท่วม การ

*** สาเหตุที่ทำให้บ้านโบราณใน
จังหวัดลำพูนลดน้อยลง เป็นเพราะถูกหรือ
ถอนไปเป็นอาคารไม้ยกใต้ถุนสูง ชำรุดพุพัง
จากกาลเวลา ภัยธรรมชาติ และไม่สามารถ
หาวัสดุขึ้นทึบมากทดแทนซ่อมแซมได้ การ
ดำรงชีวิตของผู้อยู่อาศัยเปลี่ยนไป เรือน
ขึ้นทึบไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ความ
ต้องการ ประโยชน์ใช้สอยอาคารเพิ่มเติม
การดัดแปลง และต่อเติมอาคารเป็นสาเหตุ
ทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมเปลี่ยนไป ***

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	13 ต.ค. 2553	20	7019	5

ซ่อมบำรุงใช้ทุนทรัพย์สูง ไม่สามารถหาวัสดุทดแทนจำพวกไม้โครงสร้าง
ปูนก่อฉาบแบบโบราณ กระเบื้องมุงหลังคาแบบเดิม ลายฉลุต่างๆ และ
ไม่สามารถหาช่างและแหล่งวัตถุดิบทดแทนได้

เรือนโบราณที่มีอายุ 70-80 ปี และมีสภาพสมบูรณ์ที่สุดใน
จังหวัดลำพูน ได้แก่ บ้านเจ้ายอดเรือน ณ ลำพูน สร้างเมื่อปี พ.ศ.2477
เป็นเรือนไม้ยกใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วมนิลา ส่วนยอดและมุมตกแต่งด้วย
สระโน บ้านเจ้าหญิงยอดเรือนนี้เป็นบ้านทรงพื้นเมืองขนาดใหญ่ มีชาน
และเดิน นอกจากนั้นยังมีเรือนโบราณบนถนนท่านาง เป็นบ้านไม้ยกพื้น
สูงปัจจุบันเป็นบ้านร้าง และเรือนโบราณบนถนนสันป่ายาง อีกหลายหลัง

อย่างไรก็ตาม สาเหตุที่ทำให้บ้านโบราณในจังหวัดลำพูนลดน้อย
ลงเป็นเพราะถูกรื้อถอนไป เป็นอาคารไม้ยกใต้ถุนสูง ชำรุดผุพังจาก
กาลเวลา ภัยธรรมชาติ และไม่สามารถหาวัสดุพื้นถิ่นมาทดแทน
ซ่อมแซมได้ การดำรงชีวิตของผู้อยู่อาศัยเปลี่ยนไป เรือนพื้นถิ่นไม่
เหมาะสมกับวิถีชีวิตในปัจจุบัน ความต้องการประโยชน์ใช้สอยอาคารเพิ่ม
เดิม การดัดแปลงและต่อเติมอาคารเป็นสาเหตุทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรม
เปลี่ยนไป นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทำให้วิถีชีวิตของคน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	3 ต.ค. 2553	20	7019	5

เปลี่ยนแปลงไป การใช้สอยอาคารจึงเปลี่ยนแปลงไปด้วย บ้านโบราณของเมืองลำพูนเป็นอาคารแบบเก่าไม่สามารถตอบสนองความเป็นอยู่แบบใหม่ได้ ทำให้เจ้าของอาคารส่วนใหญ่ที่เป็นทายาทของเจ้าของเดิมต้องการเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีชีวิตในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

เหล่านี้นล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้บ้านโบราณของลำพูน แทบไม่ค่อยมีให้เห็นมากนัก หากพบเห็นก็อาจอยู่ในสภาพทรุดโทรม ดังนั้นเรือนที่อยู่อาศัยของคนล้านนาในจังหวัดลำพูนจึงมีคุณค่าสมควรที่จะมีการอนุรักษ์ไว้ เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกสารประกอบ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, บ้านโบราณเมืองลำพูนจากโครงการศึกษา “บ้านสวย ลำพูนเมืองน่าอยู่” คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จักรพงษ์ คำบุญเรือง

jakpong@chiangmainews.co.th